

Необхідно враховувати ситуацію об'єктивної реальності, що сьогодні однією з характерних рис вищої освіти є її перетворення з елітарного в масове. Ще в недалекому минулому не більше 15 – 17% випускників середніх шкіл вступали до вузів, і така ситуація була в більшості країн світу. В кінці ХХ століття вищу освіту стало перетворюватися в масове, подібна тенденція не обійшла стороною і Україну.

У Болонській моделі передбачені три основних цикли освіти: бакалаврат, магістратура та докторантура. Останні два вважаються елітарною освітою. У розвинених країнах в середньому від 70 до 80% студентів навчаються на рівні бакалаврату, на рівні магістратури – лише близько 20 – 30%, а в докторантуру потрапляють не більше 2 – 5%. В результаті бакалаврат сьогодні фактично являє собою базову освіту. Тому в сучасних умовах перестають бути прийнятними і ті критерії оцінки вищої освіти, які застосовувалися в недалекому минулому, так як вони орієнтувалися на доступне лише небагатьом елітарне освіту. Тобто претензії до якості вищої освіти повинні бути не тільки на адресу студентів і їх слабку підготовку, а й на адресу університетів, які не цілком готові навчати студентів в такій кількості. І ця проблема не тільки українських вузів [8].

В цілому ж глобалізація – складний процес для університетів і вимагає зміни системи мислення про освіту і його практиці на найглибшому і високому рівні. Може бути, навіть більшою мірою, ніж в сфері економіки. До числа важливих елементів такого осмислення відноситься необхідність координації роботи для університетів, необхідність вчити студентів думати і діяти в глобальних умовах, в тому числі при використанні практики навчання. Тому, одним з головних пріоритетів у розвитку вищої освіти в нашій країні повинна бути модернізація як змісту, так і методів, підходів і структури навчання відповідно до корінних змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі. При цьому головний і визначальний момент – це збереження якості освіти.

Але виконати модернізацію системи вищої освіти можливо тільки за умови реформування університетів з орієнтацією на глобалізацію і інтернаціоналізацію освітньої та наукової діяльності. Це в свою чергу вимагає подолання інерції, накопиченої в останні десятиліття в вузах. Зараз не обійтись без впровадження системи мережевої взаємодії університетів, де вузи одного напрямку і спеціалізації на підставі узгоджених навчальних програм і планів збираються в мережу з центром, в якості якого виступає провідний вуз, що забезпечує мобільність студентів між університетами. При цьому магістратура відкривається головним чином в провідному вузі за умови наявності відповідних наукових шкіл. Мережеві взаємодії установ вищої освіти слід активізувати роботу зі створення центрів суспільного користування з сучасним науковим і технологічним обладнанням. Вони повинні функціонувати при провідних установах вищої освіти, але в той же час перспективи їх розвитку при коледжах для більш активної кооперації з вузами. Для цього необхідно провести серйозне переоснащення навчальних закладів навчальним і науковим обладнанням.

Список використаних джерел

1. Глобалізація [Електронний ресурс]. – URL: <http://dic.academic.ru/searchall>.

2. Какovy причины и основные черты глобальной трансформации? [Электронный ресурс]. – URL: http://bulgarlar.ru/kakovy_prichiny_i_osnovnye_cherty-2.html

3. UNESCO. General Conference; 37 th; Medium-Term Strategy, 2014–2021; 2014. – <http://unesdoc.unesco.org>

4. Волобуєва Т. Б. Сучасні освітні моделі. Інноваційні освітні системи: метод. посібник / Т. Б. Волобуєва. – Донецьк: Витоки, 2007. – 64 с.

5. Prognos AG – Wir geben Orientierung. – <https://www.prognos.com/>

6. Esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/.../5139/.../inf_analit_diyaln.pd

7. Дафна Колер. Чему нас учит онлайн-образование.

8. Парейяда Франсес Соле, Бертран Йозеп Колль, Эрнандес Тереса Наварро. Университетское планирование и развитие. – http://www.aha.ru/~moscow64/educational_book/educational_book7/

References

1. Globalizacija [Jelektronnyj resurs]. – URL: <http://dic.academic.ru/searchall>.

2. Kakovy prichiny i osnovnye cherty global'noj transformacii? [Jelektronnyj resurs]. – URL: http://bulgarlar.ru/kakovy_prichiny_i_osnovnye_cherty-2.html

3. UNESCO. General Conference; 37 th; Medium-Term Strategy, 2014–2021; 2014. – <http://unesdoc.unesco.org>

4. Volobujeva T. B. Suchasni osvitni modeli. Innovacijni osvitni systemy: metod. posibnyk / T. B. Volobujeva. – Donec'k: Vytoky, 2007. – 64 s.

5. Prognos AG – Wir geben Orientierung. – <https://www.prognos.com/>

6. Esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/.../5139/.../inf_analit_diyaln.pd

7. Dafna Koler. Chemu nas učit onlajn-obrazovanie.

8. Parejjada Franses Sole, Bertran Jozep Koll', Jernandes Teresa Navarro. Universitetskoe planirovanie i razvitie. – http://www.aha.ru/~moscow64/educational_book/educational_book7/

Baluta T. P., PhD in Political Sciences, Senior Lecturer of the department of philosophy, history and political science, Odessa National Economic University (Ukraine, Odessa), kzyk-kzyk@mail.ru

The problem of renewing education in the context of globalization

Objective: to review and analyze some aspects of the state of higher education in Ukraine at the stage of the impact of globalization as a worldwide phenomenon. Attention is drawn to the formation of the national identity of Ukrainian universities, and actions to integrate in the context of globalization, internationalization and dialogue of cultures. Identify trends in the development of higher education in the context of cultural and economic globalization, outline the main documents and institutional institutions on which the basis for globalization changes lies.

For any country that aspires to become one of the world leaders by increasing its national potential, one of the priority issues is the development of the education system. And in the world economy, education has long and consistently become an expensive and very valuable commodity; and the sustainable development of countries is determined not so much by their natural resources, but by the general level of education of the nation. Today, we can not cite any example of a state with a «strong economy and poor education» or, conversely, «a weak economy and a good education system».

Education as a social institution reflects the basic processes of the whole society. With the development of society, the complication of its socio-economic conditions is changing production, tools, people and technology in production. In accordance with these global changes, the requirements for the education system and the quality of human education are being increased.

Keywords: education, society, state, national characteristics, European space, globalization.

* * *

УДК 37:316.324.8:141.7(045)

Кушнікова С. В.,

старший викладач кафедри виховання, культури, здоров'я, професійної та позашкільної освіти, КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти» (Україна, Дніпро), svkysik@gmail.com

НЕОБХІДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ОСВИТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Обґрунтована актуальність філософського аналізу інноваційних трансформацій інституту освіти, детермінованих стрімким розвитком інформаційних та комп'ютерних технологій.

Доведено, що завдяки модернізації освіти забезпечується формування та розвиток інтелектуального потенціалу суспільства, здійснюється підготовка спеціалістів, які забезпечать успішний розвиток держави.

Аргументується необхідність урахування особливостей кожного покоління для побудови навчальної та наукової діяльності і вдалої комунікації в освітньо-виховному процесі.

Ключові слова: освіта, соціум, інформаційне суспільство, теорія поколінь, покоління Z, трансформації освіти.

Стрімкі соціальні трансформації ХХІ ст., породжені процесами глобалізації, інформатизації, мультикультуралізмом, навалом культурних інновацій та комунікативною відкритістю сучасного світу, актуалізують суттєві зміни в освітньому сегменті суспільства. Якою б затишною та звичною не була пануюча пострадянсько-консервативна модель освітніх інтеракцій, прийшов час позбавитися від рудиментів Модерну в освітній сфері, припинити ностальгічну рефлексію з приводу «радянської системи освіти», знайти нові виміри функціонального потенціалу освітніх інституцій, визначити нові параметри їхніх організаційних форм, забезпечити можливість перетворення звичних освітніх інституцій на самореферентні соціальні системи. «Нова виробнича система, що привнесена інформаційним суспільством, базується на інноваціях, на більш відкритій та невимушеній формі організації з широкими повноваженнями для прийняття рішень на місцях й більшою широким розповсюдженням знань та інформації серед різноманітних суспільних верств» [1, с. 165].

Важливо враховувати також те, що сучасне суспільство репрезентоване у освітянському та соціально-філософському дискурсах як суспільство знань, тому суттєво збільшується значення вищої освіти. Суспільство має усвідомити, що освіта – це не лише засіб кар'єрного успіху, а й соціальна та екзистенціальна цінність. У біномі «суспільство–освіта» обидва складники мають бути рівноправними та взаємозалежними, адже «щоб людина стала людиною, вона має отримати освіту» [2, с. 16], більш того «освіта є не що інше, як культура індивіда» [3, с. 35]. Саме тому освітянський дискурс має аргументувати необхідність модифікації або й повної трансформації світоглядних настанов, що ґрунтується на перевагах сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, гуманістичних та етичних принципів у відповідності до ідеалів «суспільства знань».

Окрім того, неабиякою проблемою сучасного суспільства є світоглядний та аксіологічний конфлікт поколінь, оскільки останні сповідають абсолютно різні ідеали та керуються інколи діаметрально протилежними цінностями, адже «нинішні школярі – покоління, яке звикло отримувати інформацію, насамперед, візуально» [4, с. 57], покоління, дитинство якого припало на період технологічного буму. Атрибутивними ознаками представників цього покоління є або гіперактивність, синдром дефіциту уваги, або, навпаки, схильність до аутизму як наслідок надмірної активності у віртуальній реальності замість соціальної, інфантилізм. Позаяк «старше покоління, маючи певні ускладнення в процесі адаптації до сучасних викликів, намагається засобами системи освіти минулої епохи здійснювати підготовку нового покоління до викликів майбутнього... особливого значення набувають протиріччя між представниками педагогічного корпусу та їх учнями/студентами в соціально-психологічному контексті» [5]. Наслідком цього стає значна комунікативна прірва між

поколіннями, яку надзвичайно важко подолати, розрив послідовності соціального наслідування та передачі соціального досвіду. Усе це й визначає актуальність проблеми, якій присвячена репрезентована розвідка.

Розгляду філософсько-освітянської проблематики присвячено багато праць. Наголосимо на доробках вітчизняних і зарубіжних філософів, освітян та педагогів В. Андрущенка, Т. Андрущенко, А. Бойко, В. Босенка, В. Воронкової, С. Клепка, В. Кременя, С. Куцупал, В. Муляра, І. Предборської, Д. Свириденка, С. Терепищого та ін.

Проте, не зважаючи на популярність та активну обговорюваність зазначеної проблематики, спостерігається недостатня увага до вивчення інноваційної складової освітнього процесу, відсутність філософського узагальнення проблем та перспектив освітянської інноватики.

Мета статті полягає у здійсненні філософської рефлексії інноваційного використання інформаційно-комунікаційних засобів і технологій ХХІ століття, обґрунтування необхідності розробки теоретичних моделей і практичного втілення методик інноваційного розвитку освіти.

Сучасне суспільство прийнято називати інформаційним суспільством або «суспільством знань», характерною ознакою якого є трансформація ролі освіти, яка вже не визнається лише засобом евристичного збагачення особистості, а перетворюється на рушійну соціальну силу, оскільки в сучасних економічних умовах затребуваними стають такі здатності особистості як критичне мислення, аналітичні здібності та бажання і можливості постійного самовдосконалення. «Розвиток суспільства в цілому і держави зокрема залежить від рівня освіченості в розумінні володіння певними знаннями з можливістю їх ефективного використання для особистісних, внутрішньо мотивованих та суспільних потреб, які не повинні перебувати між собою в світоглядному дисонансі. Такі критерії представника соціуму формується через освітні технології» [1, с. 164].

Інформаційно-технологічний розвиток сучасного суспільства зумовлює потребу в постійному оновленні знань та підвищенні кваліфікації, що перетворює освіту в неперервний процес протягом усього життя індивіда [6, с. 123]. Тому освітянська сфера змушена реагувати не лише на запити особистості, а й враховувати вимоги ринку освітніх послуг і праці, пам'ятати про шалену конкуренцію у світі бізнесу, де потрібні висококваліфіковані фахівці, відповідно, готувати не просто освічену особистість, а особистість-борця, особистість креативну.

Система масового споживання у ХХІ ст. поступається місцем системі виробництва для диверсифікованого споживання. Нові комп'ютерні технології дають можливість виробництва малих кількостей продукції, які задовольняють різноманітні потреби споживачів, домінуючими стають форми багатопродуктового виробництва, в якому основна увага приділяється робочим командам та здібностям робітників адаптуватися до змін, умов і вимог [7, с. 5–6]. «Модель організації масового виробництва, яка потребує лише технічних знань працівника на робочому місці, відходить в минуле» [1, с. 164]. За таких умов актуалізується потреба створення інноваційного

освітнього середовища, яке «орієнтоване на формування у викладачів творчого підходу до професійно-педагогічної діяльності, особистого творчого досвіду і самостійне отримання інформації, необхідних для формування педагогічної культури» [8, с. 27] та здатне забезпечити розвиток особистісного освітнього потенціалу кожному зацікавленому члену суспільства. Інформатизація життя суспільства в принципі сприяє його гуманізації та реалізації людського потенціалу в суспільному розвитку [6, с. 122].

Освіта модерного зразка орієнтувалася на вироблення у особистості навичок репродуктивного сприйняття та лінійного або, якщо скористатися терміном американського психолога Дж. Гілфорда, – конвергентного, спрямованого лише на один можливий варіант вирішення проблеми, мислення, тоді як освіта інформаційного суспільства прагне до розвитку багатомірного або, за Дж. Гілфордом, дивергентного мислення, яке передбачає значну варіативність рішень проблеми. Це надзвичайно важке завдання, якщо враховувати, що сучасне покоління учнів схильне до так званого «синдрому Пітера Пена», який проявляється в небажанні брати на себе дорослі обов'язки та відповідальність, обираючи замість цього споживацький, інфантильний спосіб життя, вважаючи, що їхні батьки мають забезпечити їм гідне та комфортне доросле життя.

Відомий спеціаліст в сфері освіти та особистісного зростання К. Робінсон вважає, що сучасна система освіти є результатом промислової революції XIX ст., в той час вона звісно була прогресивним інструментом формування особистості, надавала людині універсальні уявлення про об'єктивну дійсність. Пройшло 150 років, відбулися якісні зміни в багатьох сферах людської життєдіяльності, тому зазначена освітня парадигма втратила свій прогресивний потенціал, перетворилася на сферу послуг і втратила своє головне призначення – збагачувати особистість, вчити канонам та правилам взаємодії та міжособистісної комунікації. «З моменту народження діти виявляють неабияку жагу до знань, але, на жаль, в школі ця жага у багатьох починає зменшуватися. Плекання її протягом усього навчання – це ключ до трансформації системи шкільної освіти» [9, с. 17].

Вже не є актуальним засвоєння учнем або студентом максимального обсягу навчального матеріалу, оскільки наявні широкі можливості використання різноманітних баз даних та додаткових джерел інформації, тому значно більше цінуються вміння визначати сутність предметів та явищ об'єктивної дійсності та орієнтуватися в перспективах їхнього розвитку. У цьому контексті актуальною є думка С. Ягодзинського, стосовно того, що основне завдання сучасної освіти – перейти від трансляції наукових знань до цілеспрямованого вільного оперування ними, до пошуку шляхів трансформації його на інноваційну інформацію, яка може бути ефективно використана в певних сферах суспільного життя: економіці, політиці, мистецтві, освіті, науці тощо [10, с. 86].

Також потрібно враховувати суттєві відмінності сучасного покоління учнів, його прийнято називати поколінням Z або «народжені з інтернетом в руках», відповідно до термінології теорії поколінь, яка була розроблена в 90-х роках минулого століття

американськими вченими Н. Хоувом та В. Штраусом. «Цінності сім'я і дружба для них на першому плані, до п'ятірки потрапляють ще любов, кар'єра і гроші. Це майбутні сімейні кар'єристи. «Z» – перше покоління, яке повністю народилося в часи глобалізації та постмодернізму» [5]; «представники цього покоління вирости в світі, у якому можливості просто безмежні, а ось часу на все не вистачає. Саме тому вони адаптувалися до необхідності дуже швидко оцінювати і «просювати» величезні обсяги інформації» [11]. Проте, це покоління, представники якого значно краще вправляються с технікою та різними «навороченими» гаджетами, аніж розуміються на емоціях та мотивах як власної поведінки, так і поведінки оточуючих, матеріальне для них зрозуміліше і доступніше за духовне. Саме тому, зауважує А. Бойко, моделлю особистості в сучасній парадигмі освіти має стати інноваційна людина, яка розкладає оточуючий світ не як сталу, гармонійну структуру, до якої потрібно пристосовуватися, а як сферу пізнавальної та практичної невизначеності, яку потрібно редукувати як послідовність різноманітних труднощів, що необхідно подолати [1, с. 166].

Висновки. Стрімкі соціальні та технологічні зміни формують нові виклики царині освіти, де актуальними стають проблеми стрімкого темпу оновлення знань, інформаційних ресурсів та технологій, трансформації філософських світоглядних настанов, орієнтирів у контексті цінностей гуманістичного суспільства, якісної зміни як парадигми освіти в цілому, так і всіх суб'єктів системи освіти (керівників, викладачів, студентів, вчителів та школярів). Освіта XXI століття покликана формувати, розвивати та плекати інтелектуальний потенціал суспільства, готувати спеціалістів, які забезпечать успішний розвиток держави, враховуючи особливості кожного покоління для побудови навчальної та наукової діяльності й результативної освітньо-виховної комунікації.

Освітня на всіх рівнях освіти (від початкової школи і до вишу) повинні усвідомити необхідність переходу до моделі творчої, індивідуалізованої, гуманістично спрямованої освіти, яка забезпечить отримання соціально орієнтованого набору навичок та вмінь, завдяки яким особистість зможе буди затребуваною та успішною.

Список використаних джерел

1. Бойко А. І. Освіта в інформаційному суспільстві: очікування і виклики / А. І. Бойко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2015. – №63. – С.164–172.
2. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.–Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М.: Педагогика, 1988. – 416 с. – (Б–ка учителя).
3. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен. – М.: Школа–Пресс, 1995. – 447 с.
4. Буган Ю. В. Теорія поколінь і STEM освіта / Ю. В. Буган // STEM–освіта та шляхи її впровадження в навчально–виховний процес. – Тернопіль, 2017. – С.57–60.
5. Єрмоленко А. Б. Розвиток національного освітнього простору в контексті надбань теорії поколінь / А. Б. Єрмоленко // Вісник національного університету оборони. – 2015. – №3 (40). – С.82–87.
6. Литовченко І. В. Особливості функціонування соціального інституту освіти в інформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз / І. В. Литовченко // Грані. – №2 (130) лютий 2016. – С.121–125.
7. Каленюк С. І. Економіка освіти / С. І. Каленюк. – К.: Знання України, 2005. – 316 с.

8. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / О. О. Андреев [та ін.]; за ред. О. О. Андреева, В. М. Кухаренка; ХНАДУ. – Харків: «Міськдрук», 2013. – 212 с.

9. Робинсон К. Школа будують. Як виростити талантливого ребенка / Кен Робинсон і Лу Ароника; пер. с англ. О. Медведь. – М.: Манн, Иванов і Фербер, 2016. – 386 с.

10. Ягодзінський С. М. Сумнівний гуманізм інформаційного суспільства / С. М. Ягодзінський // Гуманістичний вимір інформаційного суспільства: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції [Філософські семінари]. – Полтава: ПолтНТУ, 2008. – Вип. 7. – С. 82–89.

11. Покоління Z і його місце в історії. Теорія поколінь. Покоління X, Y і Z [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poradumo.pp.ua/cikave/58009-pokolnnya-z-yogo-msce-v-storyi-teorya-pokoln-pokolnnya-x-y-z.html>.

References

1. Bojko A. I. Osvita v informacijnomu suspil'stvi: ochikuvannya i vyklyky / A. I. Bojko // Gumanitarnyj visnyk ZDIA. – 2015. – №63. – S.164–172.

2. Komenskij Ja. A., Lokk D., Russo Zh.–Zh., Pestalocci I. G. Pedagogicheskoe nasledie / Sost. V. M. Klarin, A. N. Dzhurinskij. – М.: Pedagogika, 1988. – 416 s. – (B–ka uchitelja).

3. Gessen S. I. Osnovy pedagogiki. Vvedenie v prikkladnuju filosofiju / S. I. Gessen. – М.: Shkola–Press, 1995. – 447 s.

4. Bugan Ju. V. Teorija pokolin' i STEM osvita / Ju. V. Bugan // STEM–osvita ta shljahy i'i' vprovadzhenja v navchal'no–vyhovnyj proces. – Ternopil', 2017. – S.57–60.

5. Jermolenko A. B. Rozvytok nacional'nogo osvitynoho prostoru v konteksti nadban' teorii' pokolin' / A. B. Jermolenko // Visnyk nacional'nogo universytetu oborony. – 2015. – №3 (40). – S.82–87.

6. Lytovchenko I. V. Osoblyvosti funkcionuvannya social'nogo instytutu osvity v informacijnomu suspil'stvi: social'no–filosofs'kyj analiz / I. V. Lytovchenko // Grani. – №2 (130) ljutyj 2016. – S.121–125.

7. Kalenjuk S. I. Ekonomika osvity / S. I. Kalenjuk. – K.: Znannja Ukrainy, 2005. – 316 s.

8. Pedagogichni aspekty vidkrytoho dystancijnogo navchannya / O. O. Andrijejev [та ін.]; за ред. О. О. Андреева, В. М. Кухаренка; ХНАДУ. – Харків: «Міськдрук», 2013. – 212 с.

9. Робинсон К. Школа будують. Як виростити талантливого ребенка / Кен Робинсон і Лу Ароника; пер. с англ. О. Медведь. – М.: Манн, Иванов і Фербер, 2016. – 386 с.

10. Jagodzinskiy S. M. Sumnivnyj gumanizm informacijnogo suspil'stva / S. M. Jagodzinskiy // Gumanistychnyj vimir informacijnogo suspil'stva: Materialy vseukrajins'koj nauko–praktychnoi' Internet–konferencii [Filosofs'ki seminary]. – Poltava: PoltNTU, 2008. – Vyp.7. – S.82–89.

11. Pokolinnja Z i jogo misce v istorii'. Teorija pokolin'. Pokolinnja X, Y i Z [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://poradumo.pp.ua/cikave/58009-pokolnnya-z-yogo-msce-v-storyi-teorya-pokoln-pokolnnya-x-y-z.html>.

Kushnikova S. V., senior teacher of department of education, culture of health, trade and out-of-school education of University is the «Dnepr academy of continuous education» (Ukraine, Dnipro), svkysik@gmail.com

The need for innovative transformation of education in the information society

The article substantiates the relevance of philosophical analysis of the innovative transformation of education determined by the rapid development of information technologies.

It is proved that development of people's intellectual capacity as well as training of specialists able to ensure the successful development of the state is fostered by modernization of education.

The need to take into account each generation specificity for developing educational and scientific activities and successful communication in the educational process is argued.

Keywords: education, society, informational society, theory of generations, generation Z, education transformation.

УДК 37.0+316.7

Симоненко С. П.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та політології, Одеський національний економічний університет (Україна, Одеса), si39mon@ukr.net

Гуманітаристика в освітніх стратегіях індустріального та постіндустріального суспільства

Досліджується роль науки і техніки у формуванні пріоритетів в системі освіти, і зокрема характеру взаємодії в ній гуманітарного та природничого знання в індустріальному та постіндустріальному суспільствах. Вказуючи на суперечливий характер такої взаємодії в епоху Індустрії 4.0, робиться висновок про посилення негативного впливу науково-технічних новацій на людину. Показано, що розвиток інформаційних і комунікаційних технологій слабо корелюється з розвитком інтелектуальних здібностей людини. У зв'язку з цим, та з огляду на близьку перспективу розвитку неринкової соціальної економіки та тлі масового вивільнення людей у їх діяльності за рамки ринкових взаємовідносин, обґрунтовується теза про пріоритетність гуманітаризації усієї системи освіти включно з освітою науково-технічною та наголошується, що саме гуманітарно-художнє знання у розбудові підвалин нового типу культури буде відігравати визначальну роль.

Ключові слова: гуманітарно-художнє знання, природничо-наукове знання, четверта промислова революція, знання та інформація, модель зайнятості, неринкова соціальна економіка.

Наука і техніка все більш рішуче вторгається у світ людини, перетворюється з засобу міни природи в інструмент конструювання самої людини, виходячи з-під її контролю та нав'язуючи їй свої цінності та принципи існування у якості певного «абсолюту», на який вона повинна рівнятися. Тому сьогодні, як ніколи, є актуальною задача гуманізації системи освіти, подолання в ній технократичних тенденцій та переорієнтації її на всебічний розвиток особистості, утвердження гуманітарно-антропологічних імперативів в суспільному розвитку, пріоритету морально-духовних цінностей у стосунках між людьми.

Найбільш характерною ознакою гуманітарних наук, котра відрізняє їх від наук точних, природничих, є суб'єктивність, яку в самому широкому сенсі можна розуміти як творчість, активність, авторство власного буття, якість або властивість розвинутої особистості. Пріоритетами гуманітарних наук є розуміння та тлумачення світу культури людини, її поведінки, духовного життя, світоглядних принципів тощо. Оскільки критерії гуманітарного знання певною мірою є розмитими, ряд наук, котрі так чи інакше у якості свого об'єкта розглядають суспільство та людину, традиційно зараховуються до комплексу гуманітарних та доповнюють його. Власне, до виникнення науково-технічної культури всі науки, навіть ті, котрі сьогодні ми однозначно відносимо до комплексу природничо-математичних, можна вважати гуманітарними, оскільки практично всі без винятку містили у собі потужну гуманітарну компоненту.

Більш менш чіткий поділ знання на гуманітарне та природничо-наукове в західноєвропейській культурі з'являється лише в епоху Нового часу. Найбільш суттєвою ознакою наукового знання, котре повинно було б відрізнити його від знання гуманітарного, була претензія на об'єктивність, орієнтація на виявлення незалежних від людського сприйняття та уяви законів природи. На принциповій відмінності між гуманітарними та природничими знаннями наполягали представники баденської школи неокантіанства (насамперед Г. Ріккерт)